

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

Iveta Slepíčková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

INSTRUKTÁŽNÍ VIDEO JAKO DIDAKTICKÝ PROSTŘEDEK
Z POHLEDU STUDENTŮ

Autor práce: Iveta Slepíčková
Vedoucí práce: PaedDr. Petr Bauman, Ph.D.
Studijní program: Pedagogika volného času

2023

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 24.3.2023

.....
Iveta Slepíčková

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce PaedDr. Petru Baumanovi, Ph.D., za jeho cenné rady, připomínky, osobní přístup, trpělivé a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Kontext výzkumného šetření.....	8
1.1 Charakteristika předmětu Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů9	
1.2 Osvojování pracovních dovedností	10
1.3 Organizační formy a metody praktické výuky	11
1.4 Průběh a fáze vyučování pracovním činnostem.....	12
1.5 Audiovizuální technika jako didaktický prostředek.....	13
1.6 Využití videa v praktické výuce.....	15
2 Vlastní výzkumné šetření	17
2.1 Cíl výzkumu	18
2.2 Základní výzkumné otázky	18
2.3 Výzkumné metody	19
2.4 Sběr dat a jejich organizace	20
2.5 Výběr malířských technik pro instruktážní videa	20
2.6 Pozorování studentů při práci s videozáznamem	23
2.7 Ohniskové skupiny.....	23
3 Výzkumná zjištění.....	27
3.1 Poznatky z pozorování studentů	27
3.2 Poznatky vyplývající z výpovědí studentů.....	29
Závěr	32
Seznam použitých zdrojů.....	35
Abstrakt.....	37
Abstract.....	38
Seznam příloh	39
Přílohy.....	40
Příloha I: Přepis záznamu diskuse ohniskových skupin	40
Příloha II: Ukázky z instruktážních videí (snímky obrazovky)	50

Úvod

Pro bakalářskou práci jsem zvolila oblast didaktiky praktické výuky. Toto téma se týká mé vlastní výuky na škole Obchodní akademie, střední odborná škola a střední odborné učiliště Třeboň (dále jen OA, SOŠ a SOU Třeboň). Práce nese název *Instruktažní video jako didaktický prostředek z pohledu studentů*. Obsah bakalářské práce jsem volila na základě dlouholetých zkušeností s praktickou výukou uměleckého oboru Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů. Tento obor je zaměřený především na pracovní činnosti manuálního charakteru, tudíž nejužívanější a nejefektivnější výukovou metodou v praktické výuce je instruktáž, která probíhá v přímém kontaktu se mnou jako vyučující.

Období pandemie covid-19 se stalo pro mě jako učitele odborného výcviku zásadním, když se ze dne na den zavřely všechny školy a prezenční výuka byla nahrazena distanční výukou. Tato situace byla zásadní v tom smyslu, že mě nutila více přemýšlet o možnostech praktické výuky. Neměli jsme prakticky žádné prostředky pro distanční vzdělávání. Nebyli jsme na tuto formu vzdělávání připraveni. Musela jsem však hledat řešení, neboť k uzavření škol došlo krátce před praktickými maturitními zkouškami. Zpočátku má komunikace s maturanty probíhala formou e-mailů s dlouhým popisem postupu práce a připomínkami, následně probíhaly i konzultace prostřednictvím MS Teams, avšak tento postup se ukázal jako nedostačující. V časovém presu, ve kterém jsme já i maturanti byli, mě napadla myšlenka natáčet videa s postupem práce a názornou ukázkou vybrané výtvarné techniky, která jsem poté maturantům posílala. Ukázalo se to jako správná cesta vedoucí k úspěšnému zvládnutí praktické maturitní zkoušky.

Tato předběžná zkušenost s tvorbou videí mě navedla k otázkám, kterým bych se chtěla věnovat více. Tyto otázky zároveň tvoří jádro této bakalářské práce: *Jak studenti přemýšlejí o instruktažních videích? Jak videa hodnotí a na základě jakých kritérií posuzují video jako přínosné?* Cílem bakalářské práce bude popsat, jak studenti oboru Výtvarného zpracování skla a světelných objektů hodnotí instruktažní videa, na základě jakých kritérií posuzují video jako přínosné a v čem jim video pomáhá při podpoře učení.

Pro přiblížení praktické výuky bude úvodní část věnována její charakteristice, přičemž bude představen vyučovaný obor s jeho konkrétním zaměřením. Dále bude

popsáno, jak praktická výuka probíhá, jaké materiální didaktické prostředky jsou pro tvorbu videí používány a jaké je využití videa v praktické výuce.

Vlastní výzkumné šetření bude zaměřeno na mnou vytvořená instruktážní videa věnovaná vybraným výtvarným technikám. Nejprve budou dána k dispozici studentům, aby si vyzkoušeli osvojení příslušných dovedností pomocí videa. Následně proběhne vlastní hodnocení předvedených dovedností studentů při malbě podle instruktážního videa. Poté bude následovat zjišťování názorů studentů na tato videa, případně na další videa, s nimiž mají zkušenost. Základními metodami shromažďování údajů budou ohniskové skupiny a zúčastněné pozorování studentů v přirozeném prostředí. Z audionahrávek diskusí v rámci ohniskových skupin bude pořízen doslovný přepis a poté bude provedena analýza dat. V závěru práce budou formulována doporučení, která z provedeného výzkumného šetření vyplynou pro praxi.

Ke zpracování bakalářské práce byla využita nejen dostupná literatura vztahující se k danému tématu, ale především osobní zkušenosti získané v rámci realizace vlastní praktické výuky.

1 Kontext výzkumného šetření

Praktická výuka výtvarného zaměření je koncipována do jednotlivých tematických celků, přičemž se zachovávají důležité didaktické zásady. Student je veden k tomu, aby v zadaných praktických úkolech dokázal aplikovat všeobecné i odborné vědomosti osvojené v teoretické výuce, a rozvíjel tak potřebné manuální dovednosti.

Praktická výuka rozvíjí u žáků organizační schopnosti i schopnost samostatné práce. Umožňuje studentům ověřovat si teorii v praxi, poznávat a při zpracování dílčích zadání aplikovat vybrané pracovní postupy. Studenti jsou přitom vedeni i k možnosti inovovat běžné technologické postupy. Při realizaci zadané výtvarně praktické činnosti získávají studenti představu o technologickém postupu, přičemž se naučí posuzovat vhodnost zvolených pracovních nástrojů, prostředků, materiálů i metod.¹

Získávat představu a učit se praktickým činnostem je možné i prostřednictvím výukových videí. Jejich použití má zefektivnit samotnou výuku a studentům dopomoci k snadnějšímu učení.

Vzdělávací nebo také instruktážní videa představují zejména pro mladší generaci atraktivní způsob učení. Obecně jsou videa u studentů oblíbená, populární a často využívána.² Řada dostupných digitálních platforem totiž poskytuje kromě vzdělávacích videí i videa různého zaměření. V případě vzdělávacího videa je cílem zprostředkovat znalosti a informace. Záleží však na tvůrci videa a na jeho kvalitách, zdali se mu tyto cíle podaří naplnit. Z tohoto důvodu se výukovými videi zabývá i řada výzkumů, které například zjišťují míru sledovanosti vzdělávacích videí.³

Studie německé rady pro kulturní vzdělávání zjistila, že účastníci ve věku 12 až 19 let využívají YouTube nejen ke sledování zábavných videí, ale také k učení. Díky snadnému sledování a neomezenému opakování videa je učení pro tuto věkovou skupinu zábavnější a srozumitelnější. Především studenti vnímají používání videí pozitivně, a to

¹ Srov. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 82–41–M/13 Výtvarné zpracování skla a světelných objektů* [online].

² Srov. BEAUTEMPS, Jacob a André BRESGES. *What Comprises a Successful Educational Science YouTube Video? A Five-Thousand User Surfery on Viewing Behaviors and Self-Perceived Importance of Various Variables Controlled by Content Creators* [online].

³ Srov. LUKÉŠ, Dominik. *What do we know about educational videos: research and practice. MEDIA & LEARNING* [online].

především z hlediska učebního výkonu (měřeno výsledky testů), který se pomocí videí zlepšuje. Studenti mají kontrolu nad rychlostí, místem, časem a tempem učení.⁴

Jiný výzkum zjišťuje kritéria, která přispívají k vytváření vzdělávacích videí pro neformální učení. Pomocí online dotazníku se zkoumalo co nejvíce aspektů pohledu uživatelů YouTube, kteří sledují vzdělávací videa. Následně byly výsledky analyzovány a posléze byl vytvořen seznam získaných dat pro proces tvorby vzdělávacích videí.⁵

Našli bychom ještě řadu dalších výzkumů,⁶ které zjišťují a následně navrhuji praktické způsoby, jak vytvářet vzdělávací videa, aby se stala pro studenty účinným a efektivním vzdělávacím nástrojem. Domnívám se, že ne vždy musí výsledky těchto výzkumů odpovídat tomu, co skutečně studenty u videí přitahuje, zajímá, jak o nich přemýšlejí. Z tohoto důvodu proběhne v rámci této práce výzkumné šetření videí z pohledu studentů. Data, které nám výzkum přinese budou následně zpracována a pokusím se na jejich základě formulovat doporučení, která z výzkumného šetření vyplynou pro praxi.

1.1 Charakteristika předmětu Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů

Obor Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů se zabývá odbornou přípravou, která se zaměřuje na sklářskou výrobu, tvorbu a zušlechťování skla. Na OA, SOŠ a SOU Třeboň je tento obor z praktického hlediska zaměřen především na malbu či broušení skla.

Studenti výtvarného oboru se učí výtvarným a technickým dovednostem, které následně využívají při samostatné tvorbě návrhů a technické dokumentace originálních nebo sériových výrobků, které se následně realizují v odborných dílnách. Studenti při tom využívají nejen odborné teoretické vědomosti, ale i vědomosti získané z dějin výtvarné kultury, přičemž v rámci oboru také sledují vývoj užité výtvarné tvorby.

Po ukončení studia umí studenti zušlechťovat sklo klasickým způsobem, a to broušením či malováním, dále jsou schopni dle svých návrhů zhotovovat náročnější výrobky i objekty uměleckého charakteru, tudíž se absolvent výtvarného zaměření může uplatnit v širší sféře uměleckořemeslné tvorby.

⁴ Srov. BEAUTEMPS, Jacob a André BRESGES. *What Comprises a Successful Educational Science YouTube Video? A Five-Thousand User Surfery on Viewing Behaviors and Self-Perceived Importance of Various Variables Controlled by Content Creators* [online].

⁵ Srov. *tamtéž*.

⁶ BRAMEN, Cynthia J. *CBE Life Sci Educ* [online].

Malba skla, ke které se vztahuje mé výzkumné šetření, se řadí mezi zušlechťovací techniky skla. Podstatou malby je nanášení vrstvy sklářských barev na povrch skla, které se následně vypaluje ve vypalovací peci. Teplota výpalu se volí s ohledem na použité barvy a druh skla, přičemž musí být taková, aby se nanesená barevná vrstva spojila s povrchem skla a nedošlo přitom k deformaci výrobku. Na sklo nanášíme barvy, popřípadě kovové preparáty, jako jsou zlato, platina či listry, malováním štětci různých velikostí a tvarů. Dále se však uplatňují i jiné způsoby nanášení, jako například perokresba, stříkání, tupování a jiné.

Praktická výuka se zaměřením na malbu skla vyžaduje nejen znalosti a dovednosti vlastního oboru, ale i ostatních oborů, které se v praxi vzájemně propojují. Vzhledem k tomu, že malba na sklo je poměrně náročná technika, je tento obor určen především nadaným studentům, kteří úspěšně vykonají talentové zkoušky.

1.2 Osvojování pracovních dovedností

Předmětem a cílem praktické výuky na středních odborných školách jsou vybrané pracovní činnosti daného oboru. Hlavním cílem praktické výuky je osvojení si pracovních činností, pomocí kterých může absolvent kvalifikovaně vykonávat své povolání.

Studenti si tyto pracovní činnosti osvojují postupně, v souladu s didaktickými zásadami. Praktická výuka je nedílnou součástí odborných předmětů, neboť umožňuje studentům rozšiřovat teoretické znalosti o praktické poznatky. Míru osvojení a zvládnutí určité pracovní činnosti nebo techniky lze hodnotit na základě rychlosti a kvality jejího provedení.

Podstatné prvky při osvojování pracovních dovedností v praktické činnosti popisuje Miroslav Čadílek v *Didaktice praktického vyučování*,⁷ v níž zmiňuje senzomotorické dovednosti mající základ v určitém systému navyklých, zručných pohybů, které se stálým cvičením stávají postupně přesnější a jistější, což následně vede k menšímu vynakládání úsilí při jejich provádění. Dále uvádí, že zpočátku je patřičné vyžadovat přesnost práce spíše než její rychlost. O vyšší výkon usilujeme teprve po zvládnutí určitého stupně zručnosti, což je nutné posuzovat individuálně na základě oboru činnosti. Co však Čadílek považuje za nejdůležitější při vytváření dovedností, je opakované vedení mistrem praktické výuky, které je doprovázeno instrukcemi a pokyny.

⁷ Srov. ČADÍLEK, Miroslav. *Didaktika praktického vyučování I* [online], s. 19.

1.3 Organizační formy a metody praktické výuky

Praktická výuka na OA, SOŠ a SOU Třeboň probíhá hromadně, přičemž studenti jsou rozděleni do skupin podle ročníků. Vzhledem k odlišným učebním plánům, které jsou stanovené pro jednotlivé ročníky, je výuka ve skupinách přehledná, navíc s sebou přináší i jiná pozitiva, jak uvádějí Drahovzal, Kilián a Kohoutek.⁸ Na kvalitě výchovně-vzdělávacího procesu se podílí jisté emoční klima, které vzniká v již vytvořených skupinkách, v nichž se žáci musejí naučit podřizovat se kolektivu, demonstrovat své názory, ale i respektovat názory druhých a být v úzkém kontaktu s ostatními, což s sebou přináší i vzájemnou pomoc.

Ačkoliv probíhá hromadná výuka, je upřednostňován individuální přístup ke každému studentovi. Praktická výuka je realizována v odborných dílnách, které disponují vhodnými prostory splňujícími hygienické a bezpečnostní předpisy. Dílny jsou také vybaveny potřebným zařízením, materiálem a pomůckami.

Výukových metod je mnoho, avšak záleží především na učiteli, aby zvolil ty nejvhodnější a neefektivnější metody s ohledem na schopnosti a možnosti studentů. Zda učitel zvolil vhodné metody, nám mohou sdělit výsledky, kterých studenti během výuky dosahují. Mezi osvědčené a nejčastěji užívané názorně demonstrační metody v praktické výuce se řadí instruktáž.

Čadílek a Loveček⁹ tuto metodu charakterizují jako teoretické vysvětlení praktické činnosti žákům prostřednictvím učitele nebo mistra odborné výchovy, doprovázené názorným předvedením praktické činnosti s cílem dosáhnout požadované dovednosti uplatňující se především při praktické výuce žáků středních odborných škol a středních odborných učilišť. V instruktáži je kladen důraz především na správný technologický postup, kvalitní provedení práce a na dobu realizace zadaného praktického úkolu.

K tradičním druhům instruktáže náleží zejména slovní instruktáž, jejímž prostřednictvím je studentům slovně popisován správný pracovní postup dle jednotlivých kroků konkrétní činnosti, přičemž bývá zpravidla instruktáž doprovázena předvedením dané činnosti. Je to efektivní způsob výuky. Pohybové nebo i hmatové instrukce, na nichž je instruktáž založena, jsou důležité pro zvládnutí náročnějších pohybových a pracovních činností. První fáze této instruktáže spočívá v seznámení žáka učitelem (mistrem) odborného výcviku s používaným nářadím a způsobem jeho použití, aby nástroje pro svou

⁸ Srov. DRAHOVZAL, Jan, Oldřich KILIÁN a Rudolf KOHOUTEK. *Didaktika odborných předmětů*, s. 100–101.

⁹ Srov. ČADÍLEK, Miroslav a Aleš LOVEČEK. *Didaktika odborných předmětů* [online], s. 51.

budoucí činnost „dostal do ruky“ a následně je zkusil použít. V této první fázi nácviку činnosti může učitel i vést pohyby žáka.¹⁰

Dále jsou v praktické výuce využívané metody dovednostně-praktické. Prostřednictvím praktické činnosti mohou studenti získat mnoho cenných poznatků, díky kterým se vzdělávají a které mohou využívat i v běžném životě. Tyto metody jsou efektivní pro rozvoj studenta, neboť praktická činnost jim umožňuje trvalejší zapamatování nových poznatků. Při praktické výuce se učí nejen samostatnosti, ale i odpovědnosti, a především pracovitosti.¹¹ Ovšem s praktickými metodami úzce souvisí i názorně-demonstrační metoda, která je zpravidla doprovázena vysvětlováním. Toho, aby bylo studentům učivo co nejlépe objasněno, docílíme tím, že budeme umět využívat názornost ve výuce, jak je tomu i v praktické výuce, v níž se bez názorné ukázky neobejdeme.¹²

1.4 Průběh a fáze vyučování pracovním činnostem

Instruktažní i dovednostně-praktické metody napomáhají v praktické výuce k osvojování praktických dovedností studentů. Ve výtvarném oboru je upřednostňován individuální přístup ke každému studentovi. Vyučování pracovním činnostem dělíme do několika fází, které na sebe bezprostředně navazují. Učitel při vlastní instruktáži navazuje na znalosti, které si studenti osvojili v průběhu teoretické výuky, popřípadě navazuje na předchozí praktickou výuku konkrétní činnosti. Následně seznámí studenty s touto činností, jejím pracovním postupem a poté názorně předvede veškeré úkony, které budou studenti samostatně provádět. V praktické výuce se zaměřením na malbu skla se využívá následujícího pracovního postupu, jehož průběh i fáze učení se pracovním činnostem vychází z didaktiky praktického vyučování:¹³

V první fázi učitel seznámí studenty s vybranou malířskou technikou, kterou si mají v průběhu praktického cvičení osvojit, a jejím provedením. Následně jim předvede názornou ukázkou dané techniky, upozorní je na správný technologický postup, popřípadě poukáže na možné chyby a potíže, se kterými by se studenti mohli potýkat, a jak si s nimi poradit.

¹⁰ Srov. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*, s. 89.

¹¹ Srov. ČADÍLEK, Miroslav a Aleš LOVEČEK. *Didaktika odborných předmětů* [online], s. 61.

¹² Srov. DOSTÁL, Jiří. *Učební pomůcky a zásada názornosti* [online], s. 32–33.

¹³ Srov. ČADÍLEK, Miroslav. *Didaktika praktického vyučování I* [online], s. 21.

V druhé fázi učitel pomalu předvádí jednotlivé kroky pracovního úkonu, vysvětlí, jaké štětce jsou pro konkrétní techniku vhodné a jak s nimi manipulovat, aby dosáhli požadovaného efektu, přičemž opět upozorňuje na možné chyby a potíže.

Ve třetí fázi učitel předvede názornou ukázkou v rychlosti, které by měli průměrně zruční studenti postupně dosahovat.

Poslední fáze je kontrolní, kdy se učitel studentů doptává a zjišťuje míru jejich porozumění, přičemž následně pod jeho kontrolou studenti sami provádí nácvik dané techniky za dodržování správného technologického postupu.

Každé vyučování je proces, který je spjatý s individualitou studenta i učitele. Je to proces založený na citlivé interakci mezi učitelem a studenty, dále na vzájemné spolupráci a respektu. Studenti na středních školách jsou většinou skoro dospělí lidé a mnohdy i dospělými již jsou. Ze strany učitele je důležité, jaký přístup k nim zaujímá. Na základě svých osobních zkušeností s výukou této věkové skupiny jsem dospěla k poznání, že studenti jsou nespokojeni, pokud je vůči nim zaujímán přístup jako k dětem. V didaktice odborných předmětů je přístupu k žákům věnován odstavec, který mě zaujal, neboť se ztotožňuji s jeho sdělením:

„Přístup k žákům se projevuje zejména v kvalitě pedagogické práce, ve snaze poznat duševní schopnosti a vlastnosti žáků, odhalovat jejich potřeby, hodnoty a zájmy. Znalosti žáků pak pomáhají řešit jejich osobní problémy a přispívají k jejich výchově a vzdělání.“¹⁴

Učitel, který příznivě působí na své studenty, umí s nimi spolupracovat a vážit si jich, přispívá k celkové pohodě a spokojenosti vlastní i studentů, což se následně odráží i v kvalitě výchovně vzdělávacího procesu. Na tento proces však působí i další determinanty, které ovlivňují jeho průběh a výsledky. Jsou jimi vzájemné vztahy mezi studenty, vytvářené klima v pracovním prostředí, materiální a prostorové vybavení dílny a v neposlední řadě také samotný průběh i obsah výuky.

1.5 Audiovizuální technika jako didaktický prostředek

„V didaktice rozumíme prostředkem vše, čeho učitel a žáci mohou využít k dosažení výukových cílů.“¹⁵ Tyto prostředky mají významnou roli v edukačním procesu, neboť napomáhají pedagogovi i jeho studentům k efektivnímu dosahování výukových cílů.

¹⁴ ČADÍLEK, Miroslav a Aleš LOVEČEK. *Didaktika odborných předmětů* [online], s. 130.

¹⁵ KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*, s. 337.

Mezi materiálně didaktickými prostředky mají své zastoupení i technické výukové prostředky,¹⁶ přičemž mé výzkumné šetření a následující kapitoly bakalářské práce se zaměřují především na audiovizuální techniku.

Audiovizuální technika se řadí do didaktické techniky, a jak je již zřejmé z jejího názvu, jedná se o spojení auditivní a vizuální techniky, která prostřednictvím zvukové a vizuální formy zprostředkovává informace. Prostřednictvím této technologie máme možnost dle svých potřeb využívat vlastní i profesionálně vytvořené materiály, fotografie, audiozáznamy, videozáznamy, včetně televizních záznamů a výukových videí zvláště zhotovených pro výukové účely.¹⁷

V dnešní době nám moderní technologie mohou v mnoha ohledech pomoci. S tím, jak se náš svět posunuje především po technologické stránce, je možné tvořit jednoduše i věci dříve nemožné či technologicky složité. Například zaznamenávat video není nijak náročné, neboť mnoho běžně dostupných mobilních telefonů umožňuje natáčet videa v uspokojivé kvalitě. Učitelům se tak nabízí možnost natáčet vlastní výuková videa, která následně mohou poskytnout svým studentům.

Budiš¹⁸ ve videích také spatřuje určité výhody, přičemž za tu hlavní považuje zprostředkování a předávání informací vlivem působení obrazu na diváka. Divák si dokáže prezentovanou informaci prostřednictvím obrazového vyjádření lépe představit, pochopit situaci, která mu je zprostředkována, a také se do daného problému i vžít. Obraz působí nejen na složky kognitivní, ale také afektivní.

Jedním ze způsobů, jak vhodně využít audiovizuální techniku v praktické výuce, jsou instruktážní videa, jež napomáhají k rozvoji praktických dovedností a k podpoře znalostí pracovního chování.¹⁹ Tato videa mohou prakticky popsat a ukázat, jak postupovat při konkrétní činnosti nebo při technologickém postupu, přičemž svou názorností také učí studenty přistupovat k práci systematicky a precizně.

Nejdůležitějším ústředním bodem při tvorbě videa je vhodné zpracování a dobře zvolené téma. Instruktáž můžeme realizovat mnoha způsoby. Při obvyklém postupu v praktické výuce probíhá instruktáž v přímém kontaktu vyučujícího se studentem. Mohou však nastat situace, kdy tento obvyklý postup nelze aplikovat, například v době distančního vzdělávání. V takovém případě se nabízí možnost využívat videa, která zahrnují instruktáž s vlastním výkladem k jednotlivým pracovním úkonům.

¹⁶ Srov. tamtéž, s. 339.

¹⁷ Srov. NOSKOVÁ, Linda. *Využívání moderní didaktické techniky ve výuce odborných předmětů na SOŠ Brno* [online], s. 31.

¹⁸ Srov. BUDIŠ, Josef. *Video ve škole: Některé zkušenosti s využíváním videotechniky ve výuce*, s. 19.

¹⁹ Srov. CHROMÝ, Jan. *Materiální didaktické prostředky v informační společnosti*, s. 57.

1.6 Využití videa v praktické výuce

Prostřednictvím vlastního nebo již existujícího instruktážního videa můžeme získat jedinečný výukový materiál, který lze využít v mnoha ohledech. Jeho využití může být přínosné především v praktické výuce na středních odborných školách. Jednou z nich je i OA, SOŠ a SOU Třeboň, kde se vyučuje obor se zaměřením na malbu skla. Samotná praktická výuka je s ohledem na vyučované výtvarné techniky náročná a bez názorné ukázky by pouhý slovní popis byl pro studenty těžko pochopitelný. Použití videozáznamu v praktické výuce může studentům v případě absence kontaktní výuky pomoci pochopit složité pracovní postupy, které si mohou nastudovat, opakovaně přehrávat, případně improvizovaně zkusit v domácím prostředí. Studentům by tak bylo do jisté míry umožněno samostudium a sebevzdělávání nejen v teoretické, ale také v praktické rovině.

I podle Hrbka a Pánka²⁰ je využívání materiálních didaktických prostředků pro studenty přínosné: *„Mají-li možnost například složitou látku vidět – tedy je například promítnutá, nebo se mohou podívat na video – pomáhá jim to se vstřebáváním informací. Podobně je tomu s vnímáním sluchem, i to může pomoci při zapamatování látky. V některých předmětech je možné si probíranou látku dokonce osahat, využít tedy další ze smyslů. Samozřejmě nelze opomenout ani fakt, že se výuka stává zajímavější, pro studenty motivující a lákavější, pokud jsou prostředky využívány funkčně.“*

Jak bylo výše naznačeno, důvody pro využívání videa ve výuce bychom určitě našli. Vraťme se však zpět k distančnímu vzdělávání, které se stalo v mnoha ohledech přítěží pro obory, které v danou dobu nemohly uskutečňovat praktickou výuku. Distanční výuka způsobila velké mezery nejen v teoretické, ale především v praktické výuce. Konkrétně v již zmiňovaném oboru malby skla se tyto mezery projevily především v psychomotorických dovednostech studentů, kteří byli nuceni dohánět zrušenou výuku. Následkem této zrychlené výuky je nižší úroveň zvládnutí některých výtvarných technik, což se v současnosti negativně projevuje při náročnější výtvarné tvorbě.

V průběhu distanční výuky též probíhala domácí příprava na maturitní praktickou zkoušku. Největší problém spočíval ve vysvětlování složitých postupů prostřednictvím psaného i mluveného popisu, který zabral mnoho času. Tento způsob však nebyl efektivní, neboť většina studentů měla potíže popis pochopit. Právě toto nepochopení ze strany studentů a zdlouhavé neefektivní vypisování pokynů vedlo k myšlence natočit

²⁰ HRBEK, Mirko a J. PÁNEK. *Průvodce základními prostředky didaktické techniky*, s. 7–8.

vlastní výuková videa s komentovaným postupem práce. Byť se nejednalo o profesionálně vytvořené videozáznamy, byla tato videa poskytnuta studentům a ti podle názorových videí trénovali dané praktické činnosti, což jim pomohlo pochopit technologický postup i způsob provedení konkrétní činnosti.

Tato pozitivní zkušenost mne vedla k přesvědčení či předpokladu, že by mohlo být možné efektivně využívat instruktážní videa v praktické výuce ve větší míře, a to i mimo rámec nouzové distanční výuky. Otázkou však je, jak o těchto videích přemýšlejí, jak je vnímají a hodnotí, sami studenti. Odpověď na tuto otázku by měla přinést zjištění získaná v průběhu vlastního výzkumného šetření, které představím v dalších kapitolách této bakalářské práce.

2 Vlastní výzkumné šetření

Myšlenka zabývat se natáčením instruktážních videí v praktické výuce vyšla z mé spontánní pozitivní zkušenosti, jak bylo již dříve zmíněno. Tato zkušenost mě přiměla zamyslet se více nad vlastní praxí praktického vyučování. Promýšlela jsem možnosti využití instruktážních videí, pokud bychom nějaká měli k dispozici. Nejdříve jsem považovala za důležité zjistit, zda jsou nějaká adekvátní instruktážní videa dostupná na internetu. Dnes sice můžeme na internetu veřejně najít téměř cokoli, ale videa týkající se výtvarného zpracování skla se zaměřením na malbu či broušení, včetně technologického postupu jednotlivých technik, nenajdeme.

Existují však elektronické učebnice, které poskytuje Střední uměleckoprůmyslová škola keramická a sklářská v Karlových Varech. Pro jejich získání je však nutné požádat o přístup vlastníka souboru.²¹ V těchto elektronických učebnicích určených pro studenty sklářských oborů můžeme najít videa krátkého rozsahu věnovaná konkrétní činnosti. Jsou spíše informativního než výukového charakteru, neboť nevysvětlují technologický postup ani způsob provedení dané činnosti.

Učebnice jsou zpracovány do elektronické podoby ve formátu PDF. Obsah tedy lze elektronicky číst i běžně vytisknout. Na DVD nosiči i na webových stránkách jsou kromě textu uloženy i různé doprovodné materiály jako videa, dále části důležitých textů, fotografií a hypertextových odkazů na tyto doprovodné materiály.

Sklářství jako mnohé jiné obory lidské činnosti prochází neustálým vývojem, což se projevuje i v praktické výuce, kdy se původní technologické postupy vylepšují, experimentuje se s různými technikami, hledají se nové kreativní způsoby, jak dosáhnout efektivnějšího výsledku. Tyto inovace však nejsou nikde zaznamenány. Jsou jedinečné, neboť vznikají společnou prací učitele a studentů. Jednotlivé tradiční technologické postupy, se kterými se studenti sklářských oborů seznamují v teoretické výuce, zůstávají pro všechny studenty různých škol stejné, ale v praktické rovině se mohou od obecně známých postupů na jednotlivých školách částečně lišit. Je tomu tak i na OA, SOŠ a SOU Třeboň. Právě tato občasná odlišnost teorie a stále se vyvíjející reálné praxe by mohla být jedním

²¹ Střední uměleckoprůmyslová škola keramická a sklářská Karlovy Vary. *Učebnice pro skláře*. [online]. Dostupné z: <https://supskv.cz/index.php/dokumenty/ucebnice-pro-sklare/>.

z důvodů, proč natáčet instruktážní videa. Avšak pro jejich úspěšnost a funkčnost musí tato videa splňovat určitá kritéria. S objasněním těchto kritérií důležitých pro vytvoření kvalitního instruktážního videa může pomoci zjištění pohledu studentů na tato videa i jejich osobní zkušenosti s videi, sdílené prostřednictvím zpětné vazby.

Každý výzkumný proces sestává z několika fází. Ve výzkumném šetření základních otázek bakalářské práce jsem pracovala s daty z rozhovorů a z pozorování. Tato data měla kvalitativní povahu. Podle Švaříčka a Šed'ové²² kvalitativní výzkum sestává z těchto fází: stanovení cílů výzkumu, základní výzkumné otázky, výzkumné metody, sběr dat a jejich organizace, analýza a interpretace dat, závěr formulovaný ve výzkumné zprávě. Podobně jsem postupovala i ve svém výzkumném šetření.

2.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo zjištění, jak studenti oboru Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů přemýšlejí o instruktážních videích a podle jakých kritérií hodnotí tato videa jako přínosná, popřípadě jak by jim video pomohlo při podpoře jejich učení. Výsledky z tohoto výzkumného šetření mohou být přínosné především v praktické rovině, a to přispěním novými poznatky, které mohou mít význam pro budoucí tvůrce výukových videí, kteří by chtěli vytvořit podpůrné moderní výukové prostředky.

2.2 Základní výzkumné otázky

K tomu, abychom dostali odpovědi, potřebujeme otázky. Jsou klíčem k úspěchu výzkumného šetření. Vhodně zvolenými výzkumnými metodami můžeme získat mnoho cenných a potřebných zjištění. Ve svém výzkumném šetření jsem řešila tyto základní výzkumné otázky: *Jak studenti přemýšlejí o instruktážních videích? Jak videa hodnotí a na základě jakých kritérií posuzují video jako přínosné?* Otázky jsou směřované k vlastní pedagogické praxi, tj. přednostně k videím připraveným pro výuku na OA, SOŠ a SOU Třeboň, ale zaměřovala jsem se také zkušenosti studentů s instruktážními videi obecně.

V průběhu získávání podkladů pro výzkumné šetření jsem v odborné literatuře zabývající se výzkumnými metodami narazila na podstatnou informaci, upozornění na nutnost věnovat pozornost skladbě otázek. Z literatury totiž vyplývá, že pro získání

²² Srov. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEDOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, s 54.

hodnotné odpovědi jsou nevhodnější takové otázky, které: „*mají konverzační styl, jsou jednoduše vyslovitelné, jasné, zpravidla krátké a které obsahují jasné nasměrování (jak odpovídat)*“.²³ Na základě tohoto jsem výzkumné otázky pro diskusi ohniskových skupin upravila do srozumitelnější a konkrétnější podoby, přičemž zůstal zachován jejich původní smysl sdělení:

- Jaký máš názor na instruktážní videa, popřípadě zkušenost s nimi?
- S ohledem na zkušenosti s jinými videi, které máš, jak bys zhodnotil/a video, které vám bylo předloženo?
- Podle jakých kritérií posuzuješ video jako přínosné?

2.3 Výzkumné metody

Důležitým krokem při výběru výzkumné metody bylo promyslet si, co konkrétně chceme zjistit a jak toho efektivně dosáhnout. Pro výzkumná zjištění základních otázek této práce byly s ohledem na zjišťování informací v jednotlivých ročnících jakožto skupinách zvoleny dva způsoby shromažďování údajů, a to v kombinaci metody ohniskové skupiny a zúčastněného pozorování.

K ohniskové skupině lze obecně říci, že je to situace, kdy zkoumáme více účastníků naráz, kteří sedí v kruhu a střídavě se zapojují do moderátorem vedené strukturované diskuse, jejíž podstatou je interakce mezi nimi a jednotlivými účastníky, kteří odpovídají na základní otázky týkající se předmětu výzkumu.²⁴

Zúčastněné pozorování má výhodu ve sběru dat prostřednictvím sledování různých projevů chování respondentů v přirozeném prostředí, což v tomto případě bylo v průběhu malby dle předloženého videa na dílně praktické výuky. Cílem bylo nenásilnou a přirozenou cestou získat zajímavé poznatky, které by mohly přispět k doplnění či porovnání údajů získaných od respondentů při skupinové interakci.

Tyto kvalitativní metody jsou běžně používány jako samostatné metody, ale mohou se využívat také v kombinaci s dalšími metodami, a v rámci této práce se také kombinovaly, neboť každá metoda svou jedinečností přispěla k lepšímu výzkumnému zjištění.

Ohniskové skupiny i zúčastněná pozorování mají totiž společný zájem, a tím je skupinová interakce. Je tedy možné uvažovat o kombinaci těchto dvou metod v různých oblastech výzkumu, avšak jako i jiné metody mají každá své výhody i nevýhody, tudíž

²³ TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*, s. 219.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 216.

jejich volba vždy závisí na samotném předmětu výzkumu, na jeho kontextu i na zájmu badatele.²⁵

2.4 Sběr dat a jejich organizace

Fáze sběru dat řadíme z časových důvodů k těm nejobtížnějším. Samotnému sběru dat předcházela příprava a plánování spočívající v natočení instruktážních videí, jež byla po dokončení dána k dispozici studentům. Nejdříve bylo zapotřebí provést výběr technik, s kterými studenti doposud nepracovali. Jedině tak mohli zjistit, co jim tato zkušenost s instruktážními videi přinese. Vzhledem k provedení techniky, kterou neměli osvojenou, byli nuceni věnovat videu maximální pozornost a průběžně tak zjišťovat, co jim vyhovuje, nevyhovuje, pomáhá atd. Díky této zkušenosti mohli sdílet své poznatky, návrhy, možnosti, připomínky, které jsou velmi podstatné pro tuto práci.

Hlavním prostředkem pro záznam ohniskové skupiny je audionahrávka z mobilního zařízení, jež disponuje záznamníkem se slušnou kvalitou nahrávání, což bylo zásadní pro následnou analýzu založenou na doslovných prepisech. Dalším zdrojem dat byly vlastní poznámky z pozorování a hodnocení předvedených dovedností studentů při malbě podle předloženého instruktážního videa.

2.5 Výběr malířských technik pro instruktážní videa

Výběr malířské techniky, kterou si měli studenti jednotlivých ročníků osvojit prostřednictvím instruktážního videa, vycházel z učebního bloku příslušného ročníku uvedeného ve školním vzdělávacím programu (ŠVP). Vybraná technika navazovala na dosavadní získané manuální dovednosti a teoretické znalosti studentů.

Instruktážní videa připravená pro výuku na OA, SOŠ a SOU Třeboň byla natočena amatérsky, a to za použití kamery mobilního telefonu a stativu zajišťujícího stabilitu obrazu. Všechna videa, jejichž obsah spočívá v názorné ukázce vybrané techniky včetně technologického postupu, doprovází podkresová hudba, jež má navodit příjemnou atmosféru a přitom neodvádět pozornost od komentovaného popisu činnosti. Ve třech videích jsou pracovní postupy slovně instruovány, přičemž tyto instrukce byly do videa nahrány dodatečně. Video pro čtvrté ročníky je opatřeno titulky, které se proměňují

²⁵ Srov. MORGAN, David L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*, s 23.

prostřednictvím efektu prolínání. Tento efekt zajišťuje plynulost při sledování doprovodného textu.²⁶

Instruktažní videa pro jednotlivé ročníky jsou různé délky, která se z hlediska udržení pozornosti pohybuje v mezích časového ideálu 5–15 minut.²⁷ Tento časový ideál se nepodařilo dodržet u videa pro třetí ročník. Studenti si měli osvojit novou techniku, která vzhledem ke své náročnosti na provedení potřebovala více času, tudíž nebylo možné video zkrátit do ideální časové délky. Výběr a popis techniky pro jednotlivé ročníky výtvarného zpracování skla a světelných objektů byl následující:

První ročník: jednoduchá malba květinového dekoru

Studenti prvního ročníku se v rámci počátečních měsíců praktické výuky učí správně rozmíchat sklářskou barvu, která je dodávána ve formě mletého prášku s pojivky a ředidly tak, aby barva pro nanášení pomocí štětce byla vláčná, lesklá a měla správnou konzistenci. Spolu s rozmícháním barvy si osvojují správné nabírání barvy do štětce a učí se provádět jednoduché tahy na skleněný výrobek. Tyto tahy mají základní tvar různých druhů a typů lístků, které se postupně skládají do květinového, rostlinného či geometrického dekoru.

Dle instruktažního videa by studenti měli namalovat květinový dekor složený z jednoduchých tahů a osvojit si jeden ze způsobů stínování. Názorná ukázka malby květinového dekoru v instruktažním videu je prováděna pomalu. Při natáčení videa bylo bráno v potaz, že studenti potřebují k osvojování manuálních dovedností více času než jejich spolužáci z vyšších ročníků, tudíž jsou jednotlivé kroky pracovního postupu detailně komentované pro lepší pochopení ze strany studentů.

Délka instruktažního videa: 14 minut a 46 sekund.

Druhý ročník: malba složitého květinového dekoru

Studenti druhého ročníku již průměrně zvládají malbu střední obtížnosti, ačkoli na její provedení stále potřebují více času i časté vedení ze strany učitele.

Prostřednictvím instruktažního videa by si studenti měli osvojit techniku malby složitého květinového dekoru. Tento způsob provedení malby je náročnější a složitější ve smyslu přesného a plynulého provedení dlouhých tahů štětcem a v poskládání jednotlivých okvětních lístků do požadovaného tvaru květu. Názorná ukázka malby složitého květinového dekoru se slovním popisem jednotlivých kroků pracovního postupu je

²⁶ Srov. DANĚK, Filip. *Tvorba výukových videí laikem* [online].

²⁷ Srov. ČERNÝ, Michal. *Design digitálního vzdělávacího prostředí* [online], s. 105.

prováděna přiměřenou rychlostí, odpovídající průměrné úrovni dovedností, které by studenti druhého ročníku měli zvládat.

Délka instruktážního videa: 14 minut a 54 sekund.

Třetí ročník: technika vysokého smaltu

Studenti třetího ročníku využívají již osvojené dovednosti potřebné pro malbu technicky náročnější úrovně.

Prostřednictvím instruktážního videa by si studenti měli osvojit základní technologický postup vysokého smaltu, jenž se řadí k náročnějším malířským technikám. Od ostatních barev je odlišný svým vzhledem i způsobem nanášení. Vysokým smaltem lze vytvářet až 1 cm vysoké vrstvy, avšak k tomu je zapotřebí dodržovat správný technologický postup. U dekoru z vysokého smaltu jde o modelaci barvy pomocí štětce. Barva je nanášena ve více vrstvách, což vyžaduje vyšší úroveň manuální dovednosti. Názorná ukázka technologického postupu zahrnuje slovní instrukce v průběhu jednotlivých etap.

Délka instruktážního videa: 20 minut a 15 sekund.

Čtvrtý ročník: malba lazurou

Studenti čtvrtého ročníku pracují již samostatně a zodpovědně. Využívají všech osvojených technik, které později uplatní při maturitních zkouškách. Vzhledem k již osvojeným manuálním dovednostem a teoretickým znalostem, které studenti v průběhu dosavadního studia v praktické výuce získali, a charakteristice dané techniky, postačí předložit jim krátké instruktážní video.

Prostřednictvím videa si studenti mají vyzkoušet netradiční malbu lazurou. Květinový dekor malovaný lazurou za použití štětce je neobvyklým způsobem dekorování skla, neboť lazura se tradičně používá pro zbarvení povrchové plochy skla. Takto lazurované, tedy zbarvené sklo je dále určeno k zušlechťování rytím či broušením. Toto instruktážní video se svým zpracováním záměrně odlišuje od předchozích videí. Technologický postup ve videu není slovně instruován, nýbrž opatřen titulky popisujícími konkrétní fáze pracovního postupu. Cílem odlišného způsobu zpracování videa byla snaha poskytnout studentům odlišnou zkušenost s videem, aby bylo možné získat ještě jiné pohledy a reakce studentů na instruktážní video.

Délka instruktážního videa: 3 minuty a 47 sekund.

2.6 Pozorování studentů při práci s videozáznamem

V dnešní době je běžné využívat moderní technologie v podobě chytrých telefonů, které mají přístup na internet. V dílně praktické výuky je internet běžně dostupný, tudíž nejjednodušším způsobem bylo nahrát videa do MS Teams. Vytvořila jsem místnosti pro jednotlivé ročníky a do složky pro sdílení souborů nahrála instruktážní video, které si studenti před samotnou realizací otevřeli a spustili.

Většinu studentů tento způsob prezentace vyhovoval, avšak našlo se několik studentů, kteří si nepamatovali přístup do MS Teams, tudíž neměli přístup k videu. Řešením této situace bylo zaslání videa přes portál úschovna.cz, z něhož si studenti video stáhli a posléze spustili. Každý student měl k dispozici video sám pro sebe, tudíž mohl individuálně pracovat podle své rychlosti, opakovaně si video přehrávat, pozastavit si ho či vracet. Studenti používali sluchátka, aby mohli věnovat maximální pozornost videu a nebyli rušeni okolními vlivy.

Jak bylo již několikrát zmíněno, pro sběr dat byla použita metoda zúčastněného pozorování v prostředí, na které jsou studenti již zvyklí, konkrétně na dílně praktické výuky. Zde proběhla práce studentů s instruktážním videem, kterou jsem pozorovala, a posléze také ohniskové skupiny. Pozorování mi umožnilo sledovat neverbální aspekty skupinové interakce, a to jak při malbě podle instruktážního videa, tak při ohniskových skupinách. Pozorování studentů z jednotlivých ročníků probíhala v různých dnech.

2.7 Ohniskové skupiny

Cílem ohniskové skupiny byla diskuse zaměřená na základní výzkumné otázky. Respondentům byly pokládány výše uvedené otevřené otázky tak, aby se na základě získaných odpovědí daly zjistit jejich názory, postřehy a zkušenosti podstatné pro výzkumné šetření realizované v rámci této bakalářské práce. Ohniskové skupiny probíhaly podle fází odpovídajících této metodě.²⁸ Respondenty byli studenti jednotlivých ročníků oboru Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů na OA, SOŠ a SOU Třeboň:

- 1. ročník:** počet respondentů 4, heterogenní skupina ve věku 15–17 let, dívky, chlapci;
- 2. ročník:** počet respondentů 8, heterogenní skupina ve věku 16–18 let, dívky, chlapci;
- 3. ročník:** počet respondentů 3, homogenní skupina ve věku 17–18 let, dívky;
- 4. ročník:** počet respondentů 4, homogenní skupina ve věku 18–19 let, dívky.

²⁸ Srov. TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*, s. 217–221.

Role moderátora ohniskových skupin připadla mně jako učitelce praktické výuky a výzkumnici v jedné osobě. Nespornou výhodou pro zdárný sběr dat jsem spatřovala ve znalosti způsobu komunikace s respondenty účastníckými se výzkumu. Na základě svých poznatků zmíním několik postřehů podporujících úspěšnou komunikaci s adolescentní skupinou. Žádoucí je obecně se zajímat o jejich názory, myšlenky, mít smysl pro humor, být vůči respondentům vnímavý a empatický, mít schopnost otevřeně vyjadřovat své názory, snažit se porozumět jejich potřebám a v neposlední řadě se vyjadřovat stručně a jasně.

Jedním z mnoha úkolů, které by měl před zahájením moderátor zajistit, jsou prostory, v nichž proběhnou ohniskové skupiny. Mohou to být různá prostředí, která by však na respondenty měla působit pozitivním a příjemným dojmem. Těmto kritériím nejvíce vyhovovala dílna praktické výuky, jak bylo již dříve zmíněno. Je to pro studenty přirozené, známé a příjemné prostředí, ve kterém se dle jejich slov cítí dobře. Diskuse probíhaly s jednotlivými ročníky v různých dnech, bezprostředně po realizaci malby dle instruktážního videa, což studentům pomáhalo lépe si vybavit a interpretovat poznatky a pocity, které právě získali a prožili.

Jak bylo výše zmíněno, v rámci plánování ohniskové skupiny jsem pro výzkumné šetření připravila otevřené otázky týkající se výzkumu. Tyto otázky měly umožnit diskusi mezi účastníky, aniž bych se musela jako moderátor ve větší míře zapojovat. Předpokládala jsem, že počátečním odlehčením diskuse se uvolní atmosféra a otevře se prostor pro uvedení výzkumných otázek. Očekávala jsem živou diskusi, ve které budou respondenti mezi sebou diskutovat, zajímat se, argumentovat, teoreticky přinášet i nové pohledy na dané téma, jak to bývá při praktické výuce. Z poznatků, jež jsem získala prostudováním dostupné literatury věnované ohniskovým skupinám, jsem získala představu, jakým způsobem by měla probíhat ideální ohnisková skupina. Avšak této představě mnou moderované diskuse neodpovídaly. Ačkoliv v jednotlivých skupinách neproběhla ideální podoba ohniskové skupiny, přesto se podařilo získat řadu přínosných dat. Díky těmto datům bylo možné formulovat doporučení, která z tohoto výzkumného šetření pro praxi vyplynula. Po této zkušenosti jsem si uvědomila, že je důležité držet se realistických očekávání, neboť se může vyskytnout řada neočekávaných faktorů jejichž působení může mít vliv na samotný průběh diskuse a související sběr dat.

Dalším poznáním pro mě bylo, že použití ohniskových skupin s sebou přináší zvýšené nároky na jednotlivé fáze spojené s touto metodou. Nejinak je tomu i s moderátorem. Tato role vyžaduje komunikační schopnosti, zkušenosti a řadu dalších kompetencí.

V tomto ohledu jsem jako začínající moderátor a výzkumník musela improvizovat. Postupovala jsem následovně:

V počáteční fázi ohniskových skupin jsem vypožadovala, že běžně aktivní a výřeční respondenti seděli nezvykle tiše. Věděli, že se od nich očekává vyjádření, což mělo určitý vliv na jejich duševní rozpoložení. Vzhledem k tomu, že naše vzájemná interakce v praktické výuce je pozitivní a funkční, věděla jsem, jakým způsobem je mohu povzbudit.

Na úvod jsem respondentům upřímně přiznala, že se těším na diskusi a reakce ohledně videí, která jsem pro ně připravila. Pro odlehčení tohoto sdělení jsem prohlásila, že „jejich kritiku zvládnou.“ Toto prohlášení vyvolalo u většiny zúčastněných smích. Pokračovala jsem obeznámením se záměrem nahrávání. Respondenty jsem ujistila, že pořizování záznamu je pouze za účelem výzkumu, a tudíž nebude dále šířen. Posléze jsem se seznámila i s několika základními pravidly, a to, že se diskuse účastní všichni přítomní respondenti, že hovoří pouze jedna osoba, přičemž každý respondent dostane prostor pro vlastní vyjádření, v němž má právo říci svůj názor, a nikdo nezaujímá dominantní roli.²⁹

Nakonec jsem zúčastněné povzbudila doporučením, aby se uvolnili a vyjadřovali se zcela přirozeně. Poté jsem uvedla první otázku. Chvíli jsem vyčkávala, stejně jako ostatní, zda se někdo ujme slova. Když se tak nestalo, podnítila jsem diskusi oslovením konkrétních respondentů. Byla jsem nucena zvolit strukturovanější přístup, což znamenalo pokládat výzkumné otázky jednotlivým respondentům. Po každé odpovědi byl ponechán prostor pro vyjádření ostatních. Tento způsob se ukázal jako efektivní, neboť se respondenti mohli opřít o otázku a spontánně na ni odpovídat. Většina měla potíže s vyjadřováním a srozumitelným sdělením své myšlenky. Jednoduché položení otázky a ponechání prostoru pro vyjádření pomáhalo respondentům reagovat a rozmluvit se, přičemž jsem ve skupině zaznamenala i občasné souhlasné pokyvování hlavou.

Míra sdělování názorů, zkušeností a poznatků se v jednotlivých skupinách odlišovala. Záleželo především na složení skupiny a povahových rysech jednotlivých respondentů, což je patrné i ze získaných výpovědí, z nichž byla provedena výzkumná analýza. Někteří respondenti poskytovali stručné či neúplné odpovědi, jiní především extrovertnější, se vyjadřovali podstatně obsáhleji.

V průběhu ohniskové skupiny se úplně nepodařilo odstranit známky nervozity, rozpaků, obav, které bylo možné vypožadovat z neverbálních projevů některých respon-

²⁹ Srov. TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*, s. 218.

dentů v průběhu diskuse. Při hledání správných slov si podupávali nohou, dlouho přemýšleli, popřípadě si hráli s tužkou. Ačkoliv ve výpovědích jednotlivých respondentů je patrná nedostatečná slovní zásoba, nijak to nesnižuje jejich významovou hodnotu.

V následující fázi výzkumu byl z audionahrávky pořízen doslovný přepis ohniskové skupiny (části, kde respondenti odpovídají na výzkumné otázky) a posléze byla zpracována analýza výpovědí. Výzkum bude završen shrnutím nejdůležitějších faktů sloužících jako doporučení pro realizaci instruktážního videa.

3 Výzkumná zjištění

3.1 Poznatky z pozorování studentů

Z poznámek pořízených během pozorování se ukázalo, jak se napříč všemi ročníky přístup a zvládnutí malby dle videa liší.

Studenti prvního ročníku začali po spuštění videa ihned malovat. Zpočátku malovali soustředěně, přičemž postupem času se začali mezi sebou domlouvat a vzájemně si prohlížet dosavadní provedenou práci. U některých studentů vyvolaly výsledky jejich práce smích, u některých frustraci, neboť dle jejich výrazů a povzdechů se jim malba příliš nedařila, tudíž ji museli několikrát opakovat. Studenti se mnou často navazovali oční kontakt a z jejich gest bylo zřejmé, že se chtěli doptávat, ale neučinili tak, neboť si včas uvědomili, že jsou odkázáni pouze na video. Malba dle instruktážního videa o délce cca 15 minut trvala individuálně v rozmezí 1–1,5 hodiny, neboť si studenti video zastavovali, vraceli a mnohdy i dekor smazali a začínali od začátku.

Navzdory potížím, se kterými se potýkali v průběhu malby dle videa, si všichni studenti dokázali osvojit základy techniky malovaného dekoru. S ohledem na úroveň dosavadních dovedností, kterými studenti disponují, a na fakt, že se s daným postupem setkávali poprvé, byla kvalita a provedení malby v porovnání s běžnou výukou přiměřená. Bylo zřejmé, že studenti pochopili základní technologický postup, což se také odráží ve výsledku, a tudíž jsou schopni osvojit si základní odborné dovednosti dle instruktážního videa.

Odlisný přístup k videu zaujali někteří **studenti druhého ročníku**. Ti si video nejdříve přešli, někteří i vícekrát, aby předem věděli, co budou dělat a jak postupovat. V průběhu malby dle videa se i v tomto ročníku projeví rozdíly v úrovni dovedností jednotlivých studentů, což se také odráželo ve způsobu chování při realizaci a v rychlosti i kvalitě provedení. Studenti s vyšší úrovní dovedností malovali s klidem, a i když byla časem z jejich výrazů patrná trocha nejistoty, zvládli si osvojit základní postup malovaného dekoru, byť to bylo v delším časovém rozsahu, a to do 60 minut, přičemž video trvá cca 15 minut.

Jeden student průměrné úrovně dovedností také zpočátku maloval s klidem. Jeho klid však postupem času mizel, a to především v době, kdy měl potíže při manipulaci se

šťetci, což vedlo k opakovanému mazání již namalovaného dekoru. Často se mnou jako s vyučující navazoval oční kontakt a dával najevo, že se mu nedaří, což se samozřejmě projevilo i v kvalitě provedené malby. Také časový interval pro dokončení práce byl v případě tohoto studenta přibližně o půl hodiny delší než u ostatních. Navzdory potížím, které ho provázely, nakonec zvládl dekor namalovat.

Výsledky malby podle instruktážního videa u jednotlivých studentů vypovídaly o jejich porozumění a schopnosti osvojit si nový technologický postup konkrétní techniky. Dekory malované podle videa byly kvalitou a provedením téměř srovnatelné s provedením malby v běžné výuce.

Studentky třetího ročníku jednotně zvolily postup prvotního zhlédnutí videa a následného provedení. Instruktážní video je ze všech předložených videí nejdelší, a to z důvodu složitého technologického postupu, jenž si měly studentky osvojit. Třetí ročník sestává ze skupiny komunikativních studentek různých dovednostních úrovní, které si v průběhu malby sdělovaly své poznatky, pocity i vzájemnou podporu. Při pozorování mě nijak nepřekvapilo, že podpora byla věnována především studentce, jež má průměrnou úroveň dovedností a potíže s porozuměním složitějšímu pracovnímu postupu. Po upozornění, že se má jednat o samostatnou práci a věnování pozornosti videu, studentky přestaly mezi sebou komunikovat a více se zaměřily na provedení vlastní práce. V průběhu realizace jsem měla možnost sledovat široké spektrum emocí, které studentky projevovaly: od počáteční pohody a klidu přes netrpělivost, vztek, zoufalství až po projevy radosti, úlevy a spokojenosti při dokončení práce.

Kvalita provedení vysokého smaltu nebyla „stoprocentní“, což je s ohledem na prvotní zkušenost a náročnost provedení pochopitelné. Podstatné je, že studentky porozuměly složitému technologickému postupu a osvojily si tak jeho základy. Ačkoliv bude v běžné výuce zapotřebí dovysvětlení a názorné ukázky, z výsledků je patrné, že studentky jsou díky svým dosavadním dovednostem schopné naučit se prostřednictvím instruktážního videa i těmto složitějším postupům.

Nadšení a radost – tyto emoce nejlépe vystihovaly projevy **studentek čtvrtého ročníku** při prvotním spuštění instruktážního videa. Jsou totiž dovednostně zdatné, tudíž jejich video bylo krátké, bez mluveného komentáře, opatřené pouze titulky. Studentky, jež věnují veškerý čas realizaci maturitní závěrečné práce, uvítaly příležitost získat zkušenost s videem, jehož prostřednictvím si osvojily techniku malby, jež se běžně nevyučuje. Jedná se o již zmíněný inovativní způsob nanášení lazury, který sice není nijak náročný na provedení, ale je citlivý na jiné faktory ovlivňující výsledek.

Průběh malby dle videa byl ze strany studentek vcelku rychlý a klidný, ačkoliv při pozorování jsem si všimla, že jedna ze studentek si musela popisek na videu hodně zvětšovat a jiná studentka se v určité fázi na moment zarazila, chvíli přemýšlela, přičemž se na mě podívala a z jejího výrazu bylo patrné, že se chce zeptat, což ale neudělala a dále pokračovala v malbě.

Vzhledem k úrovni dovedností, jimiž studentky disponují se při hodnocení malby provedené podle videa prokázalo, že nemají potíže osvojit si nové dovednosti podle instruktážního videa. Kvalita provedení odpovídá individuálním dovednostem studentek a je srovnatelná s kvalitou provedení v běžné výuce.

Shrnutí: Z pozorování studentů při malbě podle předloženého instruktážního videa je zřejmé, že studenti pochopili technologický postup dané techniky, kterým se také řídili, tudíž jsou schopni, každý dle úrovně svých dovedností, podle těchto videí malovat. S výjimkou studentů čtvrtého ročníku se v kvalitě, způsobu a pečlivosti provedení viditelně odrážela absence pomoci či zpětné vazby od pedagoga.

3.2 Poznatky vyplývající z výpovědí studentů

Analýza a interpretace dat byla vypracována z doslovného přepisu audionahrávky výpovědí respondentů v rámci ohniskových skupin. Analýza výpovědí spočívala v systematickém procházení přepsaného materiálu. Několikrát jsem dané rozhovory pročetla a označovala si přitom důležité pasáže. Sledovala jsem, v čem se respondenti shodují, jaké odpovědi se opakují. Pro výzkumné otázky vyplývají z provedené analýzy následující zjištění:

Jak studenti přemýšlejí o instruktážních videích?

Z provedené analýzy výpovědí je evidentní, že dotazovaní studenti sledují tutoriály a další instruktážní videa. Většina z nich má s těmito videi různé zkušenosti. Jak se z odpovědí ukázalo, motivace studentů pro využívání videí je různá, avšak nejčastějším důvodem bývá tvoření. Studenti shledávají instruktážní videa jako nejjednodušší způsob, jak se v domácím prostředí něco naučit vytvářet, což považují z hlediska komfortu, ušetření času i financí za vyhovující.

Studenti pozitivně hodnotí, že si mohou videa kdykoliv pustit a učit se, aniž by k tomu někoho potřebovali. Oceňují rozmanitou nabídku dostupných videí, která v případě potřeby mohou hned využít.

Většina studentů hodnotí instruktážní videa jako užitečná, neboť jim pomáhají se něco nového naučit anebo (častěji) dovednosti prohloubit, rozvinout: „*Jako můžou být prospěšný, ale člověk z toho musí ještě chápat něco ze... jako z vlastní zkušenosti. Jako je dobrý znát základy a z těch se dá rozvíjet podle instruktážního videa.*“ (R6, 2. ročník)

Jak studenti videa hodnotí a na základě jakých kritérií posuzují video jako přínosné?

S ohledem na své zkušenosti s videi, studenti hodnotili předložené instruktážní video následovně:

Předložené video je dle studentů pochopitelné. Z odpovědí a praktických výstupů vyplývá, že většina studentů byla schopna si daný postup z videa osvojit. Studenti se však shodují v tom, že zásadním nedostatkem instruktážního videa je absence okamžité zpětné vazby od pedagoga. Tato skutečnost je pro ně zásadní a důležitá. Z odpovědí se lze domnívat, že zpětná vazba je významným aspektem ovlivňujícím komfort procesu učení i kvalitu učebního procesu a je také důvodem, proč studenti, budou-li mít na výběr, budou preferovat běžný osobní kontakt s učitelem: „*Já jsem teda asi radši, když jako nám to teda vysvětlujete normálně. Je to pro mě pohodlnější, že se můžu zeptat nebo něco nebo že mi třeba řeknete, že toto ne, toto jo, a tak jako. Video mi nevadilo, ale ta interakce s vámi je příjemnější a lepší pro mě.*“ (R1, 1. ročník)

Několik studentů k videu proneslo, že bylo relaxační, příjemné. Napříč všemi ročníky studenti zmiňovali přednosti instruktážního videa, především možnost pozastavení videa, opakovaného návratu k jednotlivým pasážím, možnost individuálního postupu a rychlosti učení se dané činnosti.

Ačkoli většina, především starších studentů, kteří mají více praktických dovedností, považovala video za srozumitelné, u prvního ročníku se objevila připomínka k strukturaci videa a výkladu. Zejména u studentů s nižší úrovní rozvoje dovedností je potřeba všechny doprovodné technologické informace uvést předem, na začátku videa, a v průběhu videozáznamu na ně pak upozorňovat. Dále se objevila připomínka, že by mohlo být vhodné zmínit možné potíže, které by se v průběhu práce mohly vyskytnout, a uvést, jak si s nimi poradit.

Z odpovědí dotazovaných studentů je patrná spokojenost s výukovým materiálem. Studenti se shodli na tom, že se jim díky detailnímu a systematicky popsanému postupu dané činnosti ve videu dobře pracovalo. Pozitivně hodnotí popis principu techniky.

Zajímavé jsou zmínky ke komentovanému a pouze titulky opatřenému videu. Z odpovědí vyplývá, že pro orientaci ve videu a pohodlné provádění dané činnosti v průběhu sledování videa je ideální komentované video opatřit titulky, které video rozčlení a usnadní studentům orientaci a případné vyhledání konkrétního místa. Současně by se měla brát v potaz i velikost titulků, která může nepříznivě ovlivnit pozornost věnovanou videu, zvláště pokud studenti video sledují na mobilním telefonu.

Dále bylo možné z několika odpovědí vyvodit, že pro „oživení“ videa je také kladen důraz na formu přednesu, hlasitost, intonaci: „...protože mi to připadalo, že jste mluvila tak jako hodně, nevím, jestli úplně monotónně, ale spíš, tak jako skoro, jak se to říká, kdybyste byla smutná. Chyběla tam jakoby taková ta emoce. Kdybyste to říkala nadšeně, tak by to podle mě možná bylo takový víc, možná miň uspávající, jak říkali ostatní, a spíš takový víc živější.“ (R1, 1. ročník)

Z hlediska motivace zaznělo v odpovědi jedné ze studentek doporučení, ukázat na začátku videa výslednou malbu, aby studenti viděli, k čemu směřují, co je cílem instruktážního videa. Ohledně motivace mě zaujalo také přiznání studentky, jež zmiňuje pocit „uspokojení“ ze zvládnutí dané činnosti bez cizí pomoci, vlastně „jen“ prostřednictvím videa. Je to zajímavý moment, který by mohl mít vliv na sebehodnocení a sebepojetí studentů i na jejich další motivaci.

Na základě výpovědí studentů jsem se pokusila zformulovat doporučení pro tvorbu a využití instruktážních videí v pedagogické praxi. Tato doporučení jsem shrnula jako závěry své bakalářské práce.

Závěr

V bakalářské práci jsem se věnovala tématu „*Instruktažní video jako didaktický prostředek z pohledu studentů*“. Instruktažní videa nabízejí mnoho možností při plnění cílů vzdělávání, při rozvoji klíčových i odborných kompetencí a také napomáhají propojení teorie s praxí. Instruktažní video může zefektivnit práci pedagoga, pomoci mu ve výkladu složitějších témat a postupů, která jsou náročnější na čas i vysvětlení. Pro studenty mohou být přínosná z hlediska zajímavějšího způsobu získávání informací, neboť videa mohou vnést do výuky „zpestření“, což může mít pozitivní vliv na aktivizaci a pozornost studentů. Možnosti využití videa jsou rozmanité, avšak jejich výběr bude vždy záležet na konkrétním záměru.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit pohled studentů na instruktažní videa a kritéria, podle nichž studenti posuzují video jako přínosné. Jednalo se o výzkumné šetření vycházející z mé vlastní pedagogické praxe. Bylo zapotřebí připravit a natočit videa pro studenty oboru Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů. Prostřednictvím studia literatury a vlastní tvorby instruktažních videí jsem získala určité poznatky a zkušenosti s tvorbou těchto videí. Ze zjištění, která vyplývají z výpovědí studentů i z pozorování praktických výstupů, se potvrdilo, že je možné vytvořit z pedagogického hlediska funkční video, byť je videozáznam po technické stránce amatérský.

Avšak důležité a žádoucí je věnovat pozornost mnoha faktorům ovlivňujícím pedagogickou kvalitu a přínos instruktažního videa. Kritéria, podle nichž studenti oboru Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů hodnotí instruktažní videa jako přínosná, mohou mít význam pro budoucí tvůrce výukových videí, kteří by chtěli vytvářet podpůrné moderní výukové prostředky. Výsledky výzkumného zjištění ukázaly, že instruktažní video může sloužit jako doplněk běžné výuky, nicméně ho nelze využívat po většinu výuky nebo jako plnohodnotnou náhradu prezenční výuky. Instruktažní video může být v mnoha ohledech nápomocné a užitečné, avšak z hlediska zpětné vazby, pomoci, motivace, vztahu mezi pedagogem a studentem a jejich vzájemné interakce je přítomnost pedagoga nezbytná.

Z pohledu studentů se ukázala jako významná tato **kritéria kvality instruktažního videa:**

- **Obsah výukového materiálu** – důležité je, aby video zahrnovalo základní vysvětlení, obecné seznámení s technikou, její zařazení do kontextu již známých technik a dovedností.
- **Struktura videa** – technologické i doprovodné informace je dobré uvést předem (na začátku videa) a v průběhu (při práci) na ně znovu upozorňovat. Jednotlivé fáze prezentovaného pracovního postupu musejí na sebe logicky navazovat.
- **Detailní a přesný popis pracovního postupu** – při názorné ukázce a popisu pracovního postupu musí být jednotlivé kroky či postupy jasně a dobře viditelné a srozumitelně vysvětlené. Je vhodné průběžně upozorňovat na možné obtíže a chyby, ke kterým může v dané části pracovního postupu dojít, a vysvětlit, jak jim předcházet nebo jak se s nimi vypořádat.
- **Kvalita obrazu** – video by mělo obsahovat dostatečně detailní záběry (zvláště v případě komplikovanějších kroků či postupů), samozřejmostí musí být ostrý obraz. Taktéž je nutné vhodné řešení osvětlení záběrů (video nesmí být příliš tmavé ani přesvětlené).
- **Kvalita zvukové stopy** – důležitá je nejen čistota zvuku a hlasitost, ale také forma přednesu a intonace při prezentaci komentáře. Způsob přednesu je významný pro podporu udržení pozornosti, motivace a pozitivního naladění studenta. Komentář by měl být přednášen hlasitě, zřetelně a s kvalitní intonací, aby studenty zaujal. Studenti kriticky nahlíží na monotónní projev mluvčího a neutrální komentář postrádající pozitivní či motivující emoční náboj vnímají jako „smutný“.
- **Kombinace mluveného komentáře s titulky** – tato kombinace zajistí, že video bude vhodné pro studenty s preferencí jak auditivního, tak vizuálního stylu učení. Titulky mohou také video rozčlenit a pomáhat tak studentům při snadnější orientaci, pokud se potřebují ve videozáznamu vrátit k určitému místu. Důležitá je také velikost titulků. Nesmí překrývat přílišnou část obrazu, ale zároveň musí být na snímku dostatečně zřetelné.
- **Didaktické zásady** – důležité je respektovat zejména zásadu názornosti, srozumitelnosti, přiměřenosti, soustavnosti a propojení teorie s praxí. Studenti mimo jiné navrhovali možnost využívat instruktážní videa při teoretické výuce, kdy názornost videa může podpořit porozumění výkladu nového učiva.

Uvedený výčet kritérií zaznamenaných ve výzkumném šetření může mít význam pro budoucí tvůrce instruktážních videí.

Z praktického hlediska mohu potvrdit, že videa jsou snadno použitelná a v mnoha ohledech i využitelná. Na základě provedeného výzkumu jsem zjistila, respektive se přesvědčila, že dobře připravená instruktážní videa plní svou funkci. Studenti si podle nich osvojili techniku, se kterou dříve neměli zkušenost. Ovšem nevýhodou videa je zmiňovaný chybějící osobní kontakt s učitelem. Někteří studenti nemusí postupu či technice ve videu porozumět, a v tu chvíli je nutná přítomnost učitele, který může pomoci s vysvětlením, radou či názornou ukázkou.

Sami studenti ve svých výpovědích uváděli tyto možnosti praktického využití instruktážního videa:

- zařazení do běžné výuky – teoretický výklad lze doplnit instruktážním videem,
- podpora sebevzdělávání,
- podpora názornosti při vysvětlování konkrétní činnosti laikům, při prezentaci výuky rodičům studentů apod.,
- náhrada běžné praktické výuky v případě nepřítomnosti pedagoga (video může sloužit jako srozumitelný způsob zadání práce studentům) nebo v případě distanční výuky,
- prezentace oboru na výstavách či veletrzích studijních příležitostí, představení praktické výuky budoucím studentům nebo zájemcům o studium.

Ráda bych z výše uvedených důvodů doporučila využívat videa jen jako doplněk. Nelze jimi nahrazovat převážnou část výuky, především ne výuku praktickou. Pro mě jako učitelku praktické výuky jsou zjištěná kritéria a možnosti využití instruktážních videí zajímavá. Zároveň s sebou přinášejí určitou výzvu: vytvářet instruktážní videa dle kritérií studentů a používat je všemi způsoby, které studenti OA, SOŠ a SOU Třeboň navrhli jako smysluplné.

Seznam použitých zdrojů

- BUDIŠ, Josef. *Video ve škole: Některé zkušenosti s využíváním videotechniky ve výuce*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1991. ISBN neuvedeno.
- BEAUTEMPS, Jacob a André BRESGES. *What Comprises a Successful Educational Science YouTube Video? A Five-Thousand User Surfery on Viewing Behaviors and Self-Perceived Importance of Various Variables Controlled by Content Creators* [online]. 2021, 14 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2020.600595>.
- BRAMEN, Cynthia J. *CBE Life Sci Educ* [online]. 2016 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5132380/>.
- ČADÍLEK, Miroslav a Aleš LOVEČEK. *Didaktika odborných předmětů* [online]. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <http://boss.ped.muni.cz/vyuka/material/puvodni/skripta/dop/didodbpr.pdf>.
- ČADÍLEK, Miroslav. *Didaktika praktického vyučování I* [online]. Brno, 2005 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/5814780-Didaktika-praktickeho-vyucovani-i.html>.
- ČERNÝ, Michal. *Design digitálního vzdělávacího prostředí* [online]. Brno: Flow, 2020 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/phil/podzim2020/ISKM31/um/Michal_Cerny-design_digitalniho_vzdelavaciho_prostredi-5__1_.pdf.
- DANĚK, Filip. *Tvorba výukových videí laikem* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/fsps/js09/video/web/pages/10_postprodukce.html.
- DOSTÁL, Jiří. *Učební pomůcky a zásada názornosti* [online]. Olomouc: Votobia, 2008. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: http://mict.upol.cz/ucebni_pomucky_a_zasada_nazornosti.pdf.
- DRAHOVZAL, Jan, Rudolf KOHOUTEK a Oldřich KILIÁN. *Didaktika odborných předmětů*. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-35-4.
- HRBEK, Mirko a J. PÁNEK. *Průvodce základními prostředky didaktické techniky*. Praha: Institut pro výchovu vedoucích pracovníků, 1983. ISBN neuvedeno.

- CHROMÝ, Jan. *Materiální didaktické prostředky v informační společnosti*. Praha: Verbum, 2011. ISBN 978-80-904415-5-2.
- KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
- LADÝŘOVÁ, Libuše a Ludmila MAŠATOVÁ. *Základy technologie skla a sklářských materiálů 1. díl – Sklo, jeho vlastnosti a základní sklářské materiály* [online]. Karlovy Vary, 2015 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://supskv.cz/index.php/dokumenty/ucebnice-pro-sklare/>.
- LADÝŘOVÁ, Libuše a Ludmila MAŠATOVÁ. *Základy technologie skla a sklářských materiálů 4. díl – Zušlechťování skla* [online]. Karlovy Vary, 2015 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://supskv.cz/index.php/dokumenty/ucebnice-pro-sklare/>.
- LUKEŠ, Dominik. What do we know about educational videos: research and practice. *MEDIA & LEARNING* [online]. 2020 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://media-and-learning.eu/type/featured-articles/what-do-we-know-about-educational-videos-research-and-practice/>.
- MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- MORGAN, David L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Tišnov: Sdružení SCAN, 2001. ISBN 80-85834-77-4.
- NOSKOVÁ, Linda. *Využívání moderní didaktické techniky ve výuce odborných předmětů na SOŠ Brno*. Diplomová práce [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/hr610/>.
- Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 82-41-M/13 Výtvarné zpracování skla a design světelných objektů* [online]. Praha: MŠMT, 2009. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://rvp.cz/informace/wp-content/uploads/2009/09/RVP-8241M13.pdf>.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.

Abstrakt

SLEPIČKOVÁ, I. *Instruktažní video jako didaktický prostředek z pohledu studentů*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce PaedDr. Petr Bauman, Ph.D.

Klíčová slova: instruktažní video, online výuka, praktická výuka, audiovizuální technika

Bakalářská práce se zabývá zjištěním přístupu studentů k instruktažním videím. Zkoumá, jak studenti přemýšlí o instruktažních videích, jak videa hodnotí a podle jakých kritérií posuzují video jako přínosné. Na základě vlastního výzkumného šetření práce uvádí kritéria a doporučení pro použití instruktažních videí v praktické výuce.

Abstract

Instructional video from the students' perspective

Keywords: instructional video, online learning, practical learning, audio-visual technology

The bachelor thesis presents an inquiry into students' attitudes towards instructional videos. It explores how students think about instructional videos, how they evaluate videos and what criteria they use to judge a video as beneficial. Based on focus group interviews with students following experimental implementation of instructional videos in the class, the thesis identifies the criteria and recommendations for the use of instructional videos in practical instruction.

Seznam příloh

Příloha I: Přepis záznamu diskuse ohniskových skupin

Příloha II: Ukázky z instruktážních videí (snímky obrazovky)

Přílohy

Příloha I: Přepis záznamu diskuse ohniskových skupin

Vysvětlivky: R – respondent, T – tazatel

1. ročník 13.12. 2022

T: *Jaký máš názor na instruktážní videa, popřípadě zkušenost s nimi?*

R1 – Podle mě, protože je dost takových těch tutoriálů třeba, když dělám různé věci, já toho dělám jako hodně doma, tak jako zkouším si různé věci třeba, i tak jako maluju třeba, taky podle nějakých tutoriálů.

R2 – No, tak já vždycky, když jako jsem šla na nějaký tutoriál, tak hlavně pro mě bylo to jako hlavní, že když tam povídali, tak aby to i ukazovali, což Vy jste jako udělala, takže za mě to přišlo jako dobrý, že prostě jste tam řekla, že si nabereme takhle a takhle barvu a teď uděláme vlastně tohle a jich je šest a pak jste tam všechno ukazovala, což jako jsem potřebovala hlavně.

R3 – Moc ne.

R4 – Jo, ale nebyly moc srozumitelný.

T: *S ohledem na zkušenosti s jinými videi, které máš, jak bys zhodnotil/a video, které vám bylo předloženo?*

R1 – Já jsem teda asi radší, když jako nám to teda vysvětlujete normálně. Je to pro mě pohodlnější, že se můžu zeptat nebo něco nebo že mi třeba řeknete, že toto ne, toto jo a tak jako. Video mi nevadilo, ale ta interakce s vámi je příjemnější a lepší pro mě.

R2 – Video se mi líbilo, bylo takový relaxační, se mi zdálo, jakože normálně bych jako podle toho pomoci, kdybych byla doma, tak bych to nakreslila, akorát mě teda prostě přijde lepší taky ta, prostě jako že Vás vidím takhle normálně než na tom videu, že Vás slyším, že když prostě něco nevím nebo to, tak se můžu prostě zeptat. A celkem se mi chtělo spát u toho videa. Bylo to takový až moc příjemný, že bych u toho i spala.

R3 – Mně se to video líbilo, bylo hodně relaxační, jak říkala R2, a bylo to hodně příjemný, jako dalo by se to s tím videem. Podle mě to bylo hodně dobrý. Já neumím prostě říkat, co si myslím. Jako, podle mě je taky lepší jako být tady na tý malírně.

R4 – Mě to přišlo jako pochopitelný, srozumitelný, hezky udělaný, ale tak nějak mi tam chyběla zpětná vazba, že mi to neměl kdo zkritizovat.

T: *Podle jakých kritérií posuzuješ video jako přínosné?*

R1 – Podle ostatních jako formátů videí a tak, samozřejmě, aby to bylo srozumitelný, což tady to bylo. Pak aby to bylo nahlas, což tady mi to přijde takový, jako že to bylo trošičku nahlas, kdybyste mluvila, tak by to bylo podle mě trošičku lepší. A taky, protože mi to připadalo, že jste mluvila tak jako hodně, nevím, jestli úplně monotónně, ale spíš tak jako skoro, jak se to říká, kdybyste byla smutná. Chyběla tam jakoby taková ta emoce. Kdybyste to říkala nadšeně, tak by to podle mě možná bylo takový víc, možná míň uspávající, jak říkali ostatní, a spíš takový víc živější.

Nebo mám možná ještě takovou malou věc, jakože, jak jste tam potom... Ono to bylo asi mluvený jakoby až po tom videu, že? Nebo... no tak, že možná bych třeba ještě dal, pokud je to takhle jakoby přemluvený ten soubor, že bych dal ty info, jako že s tou špičkou, že máme jakoby... pardon, že máme držet jakoby víc postavený štětec. To bych řekl hned na začátku. Ono to bylo řečený někde v polovině. Třeba kdyby se na to někdo díval jako po prvý, tak podle mě by to bylo takový, jako, že si řekneš v polovině: „Aha, tak proto mi to třeba nejde.“

Nebo třeba nevím, takový ty jako ty věci, co nám furt říkáte, tak bych tam občas zapojil. Nebo třeba s těma štětcema, že jak se co má dělat, že to většinou bylo řečeno teda až potom, jako, až po tom děláním toho, jako. Že se třeba udělal nějaký ten květ a pak se řeklo, že to vlastně má být takhle. To bych dal na začátek, to hlavní, ale jinak jako to bylo podle mě dobrý ty ostatní věci. Aby to nebylo takový trošku spací, tak bych tam fakt jako přidal takový nějaký víc jako tamtěch jako faktorů, aby to udělalo živější. Třeba, že nějaký přechody mezi těma fotkama nebo tak nebo takový jako třeba, že teď bude potřeba... jako nevím, něco, třeba kdyby tam byl nějaký rámeček, že teď tam bude, že budeme třeba stínovat, něco takovýho, jako oživení toho, když to tak řeknu, to mi přijde jako dobrý.

R2 – Ta názornost, ten postup, aby byl fakt takovej přesnější... přesný. Za mě to bylo jako dobrý, no.

R3 – Já jsem nikdy videa nehodnotila. Já vůbec nevím, co říct, ale něco podobně jako R1.

R4 – Bylo to mnohem víc srozumitelnější než lekce kung-fu z internetu.

2. ročník 15.12. 2022

T: *Jaký máš názor na instruktážní videa, popřípadě zkušenost s nimi?*

R1 – No, tak mě přijdou instruktážní videa většinu času jako příjemný a pomáhají, dopomáhají se něco naučit, a to platí i jako pro Vaše video, co jste nám dala, takže bylo celkem lehký to podle toho udělat.

R2 – Myslím si, že je to dobrý, že si to můžeš pustit kdykoliv, ty instruktážní videa, a nejsi závislej na tom druhým člověku nějak. Mám zkušenost s instruktážním videem při stavění nábytku.

R3 – Když jsem něco třeba vyráběla, tak jsem se koukala na nějaký videa, a fakt mi to pomohlo, že jsem pak věděla, jak to mám dělat, a pak už mi to šlo samo.

R4 – Já jsem si třeba taky stahovala nějakou hru podle videa. Pomohlo mi, abych si ji stáhla a mohla zahrát.

R5 – Mám zkušenost s videi při skládání origami. Dalo se to podle nich.

R6 – Já jsem například podle instruktážních videí před nějakou dobou stahoval módy na Minecraft. Jako, můžou být prospěšný, ale člověk z toho musí ještě chápat něco ze... jako z vlastní zkušenosti. Jako je dobrý znát základy, a z těch se dá rozvíjet podle instruktážního videa.

R7 – Já jsem dřív jako sledovala takovýhle videa a snažila jsem se něco jako podle nich udělat a jako zvládla jsem to, když to bylo jednoduchý, no, muselo to být hodně jednoduchý. Ale ty složitý věci, to jsem moc nedávala. Jako pokusím se to udělat, ale když jako mi to prostě jako nepůjde a nebudu to chápat, tak si najdu nějaký jako jiný lehčí.

R8 – Já jsem dřív podle videí gumičkovala, když ještě byly in gumičky, takže jsem podle toho dělala zvířátka a fakt jako spousta věcí. A bylo to fajn, protože to bylo něco jiného, nikdo mi do toho nepovídal a bylo to jakoby v pohodě a tady přímo. Když se zase vrátím k tomuhle, tak prostě u tohodle mi chybí ten kontakt s tím učitelem, taková ta jako podpora za těma žádama, prostě. Nevím, jak to mám vysvětlit.

T: *S ohledem na zkušenosti s jinými videi, které máš, jak bys zhodnotil/a video, které vám bylo předloženo?*

R1 – Mně šuměly sluchátka, takže to bylo trošičku horší, všechno bylo takový v pohodě u toho, ale možná trošičku, jak jste to namlouvala, tak to znělo trošičku smutně. Vyhovovalo mi, že jsem si to mohl zopakovat několikrát, já jsem si to video pustil asi třikrát. Mně to přišlo celkem fajn to video a nic mi na tom nevyhovovalo, celkem mi to vyhovovalo. Akorát, že mi nešly ty špičky u toho.

R2 – Přišlo mi dobrý, že jsem si to mohla kdykoliv pustit, a když jsem třeba něčemu nerozuměla, tak jsem si to mohla pustit znovu. Ale jak říkal R1, tak jenom mi přišlo blbý, že jsem se nemohla nijak doptat nebo něco takovýho, ale vyhovovalo mi pracovat podle videa.

R3 – Vyhovovalo mi, že jsem si to mohla i přetočit zpětně a mohla jsem se třeba na to kouknout dvakrát, a pak už jsem věděla, jak to mám dělat.

R4 – Jako, líbilo se mi, šlo to podle něj.

R5 – Dělal se to podle toho dobře celkem. Jako pomohlo by nám, pomůže nám určitě, když něco jako neznáme nebo neumíme ten danej dekor nebo tu danou techniku, tak nám to určitě pomůže, jako to vysvětlit. A i když jako třeba, abysme furt nechodili za Váma nebo takhle a neotravovali Vás, tak si to můžeme přehrát jako několikrát i pozastavit. A když i Vy nám něco řeknete, a my to zapomeneme, tak si to tím můžeme připomenout tím videem. A když Vy tady nebudete a dáte nám tímhle tím práci, tak určitě ten den uděláme daleko víc, než když tady nejste a zadáte nám jenom práci, že nám to dáte a řeknete, co máme dělat. Tak určitě, kdybysme měli ty videa, tak toho uděláme daleko víc.

R6 – Bylo to srozumitelný, ale my abychom to pak provedli, tak to bylo pak složitější.

R7 – To video bylo hezky natočený a i to, jak jste o tom povídala, to bylo dobrý, ale já to mám taky tak, že když jakoby dělám něco složitějšího takhle z videí, tak taky potřebuju jako se ptát a aby nade mnou někdo stál. Aby mi, tak jakože, řekl: „Teď prostě tou rukou víc, jako to, a ...“,“ ale jinak to jako bylo dobrý, jako, dělalo se mi to celkem jako dobře, no. Ale ten kontakt s tím jako člověkem mi tam chybí nebo s tím učitelem.

R8 – Mně se to video líbilo. Když jsem si to pustila, tak to bylo něco jinýho, protože jsem zvyklá z praxí, že když nevím, jak pořádně nahnout nebo přitlačit tím štětcem, tak se můžu zeptat kdykoliv Vás. A na začátku, když jsem dělala vlastně ty tahy těch okvětních lístků, tak jsem s tím měla trošku problém, protože na tom videu je krásně vidět, jak vytáčíte tu ruku s tím štětcem. Ale já bych potřebovala, aby nade mnou někdo stál a řekl mi přesně, kdy mám jakoby vytočit ten štětec, abych to pochopila, protože, nevím, já mám občas, prostě potřebuju to pořádně vysvětlit a říct, jak to mám dělat. Ale to video, mně se to video líbilo, bylo tam hezky, vlastně detailně a postupně, popsany to, jak to má vypadat. A vyhovovalo mi, že jsem si to mohla prostě stopnout a jet si podle sebe, že jsem nemusela nikam chvátat, a když mi něco jako by šlo hůř, tak jsem si to prostě stopla, udělala jsem si to a mohla jsem jet dál, nebo naopak jsem si to mohla, že jo, přetočit, a mě se to video líbilo. Nevím, co bych k tomu víc řekla. Jakože na konci, když jsem dodělala

celý ten dekor a skončilo to video, tak jsem cítila úplně tu vnitřní radost. Já nevím, jestli jste to z toho měli taky, já jsem možná trošku to, ale úplně jsem cítila takovou hřejivou radost, že jsem to jako zvládla a že to vlastně vypadá docela dobře, i když by to mohlo vypadat líp, ale nevím, prostě na konci jsem měla takovej jako hřejivej pocit, že jsem něco zvládla, když to řeknu, bez Vaší pomoci, ale bylo to Vaše video, takže vlastně podle Vás.

T: Podle jakých kritérií posuzuješ video jako přínosné?

R1 – Asi by bylo lepší, kdybych se Vás mohl zeptat, kdybych něco potřeboval, ale jelikož jsem většinu z toho pochopil, tak jsem se nemusel tolik ptát, že jsem nepotřeboval tolik. Naučil jsem se, že mi nejde s vykreslovacím štětcem dělat. Postup byl smysluplný, pochopil jsem ho.

R2 – Myslím, že by to bylo dobrý nějak zasadit do výuky, že rovnou vidíš, to, co se učíš, že se to víc dostane do paměti.

R3 – Že jsem se naučila namalovat ten dekor.

R4 – Když je popsán, co a jak máme dělat mluvenou formou, aby bylo srozumitelný.

R5 – Namluvený video, mělo by být natáčeno popořadě, aby to vypadalo dobře nebo já nevím, jak bych to řekla, musí být prostě natočený popořadě, jednotlivý body, kroky.

R6 – Vizuální zobrazení, více vizuálně kvalitní, roztrženy do fází – chronologicky.

R7 – Když to nebude složitý na pochopení.

R8 – Já si myslím podle postupu, protože tam bylo krásně vidět, co přesně máme s tím štětcem dělat. Bylo tam krásně popsán, že třeba, když jsme dělali ty stonky, tak tam bylo přesně řečený, že máme mít barvu jako na perko, takže jsem věděla, že když ji budu mít krásně tekutou, tak mi to krásně bude dělat linky. A ty videa bysme mohli využít při hodině, kdyby nám paní učitelka vysvětlovala vysoký smalt a viděli bysme k tomu přímo to video, tak by to ulehčilo celkově to chápání.

3. ročník 16.12. 2022

T: *Jaký máš názor na instruktážní videa, popřípadě zkušenost s nimi?*

R1 – Já se učím hodně podle těchhle videí doma, když chci něco vyrobit, a to Vaše video bylo hezky zpracovaný, mně se podle něho dělalo dobře.

R2 – Ty instruktážní videa, tak myslím si, že jsou dobrý, právě když člověk si chce něco třeba sám někde nebo nemá jako možnost, aby mu ten člověk jinej vysvětlil přímo, tak když jsou dobře natočený s tím popisem, tak je to dobrý s tím, že jediný, co tak, já fakt radši, když mi to přímo někdo ukáže přede mnou, většinou u těchhle složitějších věcí, jako je ten smalt. Ale jinak si jako myslím, že jsou dobrej nápad ty instruktážní videa, že jsou fajn.

R3 – No, tak já taky občas koukám na nějaký videa instruktážní, jako když to dobře natočí, tak se to podle toho dělá pěkně, ale taky jsou jako i videa, kdy na to koukám, a pořád to z toho nechápu.

T: *S ohledem na zkušenosti s jinými videi, které máš, jak bys zhodnotil/a video, které vám bylo předloženo?*

R1 – Určitě dobře, podle toho, jak jste o tom mluvila, jakože bych to možná zvládla i bez toho obrazu. Jakože ten obraz taky, jak jsem viděla, jak jste tam dělala ty tahy, jsem to dělala celý podle Vás, že jo.

R2 – Je tam jako fakt hezky popsany ten princip tý techniky, že člověk pochopí, o co tam jde a jak tam má co dělat. Jenom, co se týče těch detailních věcí, jako jak mít rozmíchanou jak hustou barvu, jaký tam přesně v jakým množství dát, protože na tom videu, jak to bylo na tom mobilu, tak je to hůř lehce vidět. Tak to už bych fakt potřebovala spíš vidět naživo, vyloženě od člověka přímo přede mnou, aby to udělal, abych věděla, co a jak mám mít. Ale jinak to bylo jako fakt dobře, smysluplně natočený, že člověk pochopí, jak co dělat.

R3 – To Vaše, tak jako to bylo taky pěkné, jak jste to tam říkala, a já jsem to taky spíš dělala podle toho, co jste říkala, protože ono to bylo jenom bílý, a nebylo na tom nic vidět, ale mě by se asi taky víc líbilo, kdyby... nebo by to pro mě bylo lepší, kdybych to viděla jako prostě fakt, jak to vypadá a kolik se tam toho má dát, protože jsem vůbec nevěděla. Zezačátku jsem se s tím hodně trápila a vůbec jsem jako nevěděla, kolik a tak, protože jsem pořád viděla jen ten bílý, jako, obrys kytičky a nijak jsem z toho nic neviděla, takže jsem se to snažila dělat podle toho, co jste říkala.

T: Podle jakých kritérií posuzuješ video jako přínosné?

R1 – Podle mě, kdybyste to dala třeba jako na You Tubko, jako na internet, tak si myslím, že by se podle toho zvládl naučit ne každej, ale třeba jako my tady, prostě.

R2 – Určitě by bylo přínosný postupem, protože to základní vysvětlení, o co tam vůbec jde, tak tam je a jde to z toho vyzorovat.

R3 – Kdyby tam byl nějaký detailnější jako ten pohled na to, tak by to bylo víc vidět, tak by to bylo pěkně natočený. Je taky fajn, že si to můžu jako zastavit, a dělat si to jako podle toho, jako podle svojí rychlosti, a můžu si to vracet a koukat na to jako zpátky.

4. ročník 13.12. 2022

T: *Jaký máš názor na instruktážní videa, popřípadě zkušenost s nimi?*

R1 – No, tak já, když jsem prostě něco potřebovala, tak vždycky jsem si našla video, protože mi to přijde jako prostě dobrá věc, že si tam vidím, co chci dělat, a že mě to prostě naučí, jako to video. Že když jsem si právě chtěla dělat ty náramky, tak jsem neměla prostě nikoho, kdo by mě to třeba naučil, takže jsem se to chtěla naučit sama, protože mě to bavilo a líbilo se mi to, tak jsem si prostě na YouTube hledala různá videa a prostě od toho nejjednoduššího jsem si fakt jako pak hledala videa, kde byly složitější věci, že jsem dělala si z gumiček i prostě postavičky a všechno jsem se prostě naučila podle těch videí. A přijde mi to jako fajn, že to jako dobrý je, naučný, no.

R2 – Je to nejjednodušší způsob, jak se jako něco naučit, když není možnost jakoby ty prezenční. Takže ty videa, třeba ty... at' už origami nebo gumičky, že prostě jsme na tom tak nějak vyrůstali, vždycky jsme si pustili na YouTube video a nějakým způsobem jsme si podle toho zkoušeli, tvořili.

R3 – Videa jsou naučný, protože to tam vidíme a zároveň to zkusíme hned.

R4 – Využití videa rozhodně jde, protože ne vždycky je čas něco si jako osobně jako od někoho vyslechnout nebo vidět. A celkově jsou tyhle videa užitečná, protože ne všechno existuje nějaký kroužek, kde by se to šlo naučit nebo, jako, chvíli něco potřebujete, a nemůžete jít jako na nějaký kurz, tak ty videa jsou docela užitečná, že se to... Jsou udělaná jednoduše, takže se to rychle pochytlí. A je to třeba i jednodušší najít si takovýdle videa a udělat něco, co třeba dělají profesionálové, že se tím i ušetří peníze, čas, všechno.

T: *S ohledem na zkušenosti s jinými videi, které máš, jak bys zhodnotil/a video, které vám bylo předloženo?*

R1 – Mně u toho videa přišlo jako dobrý, že Vy jste tam prostě ukazovala ty tahy, k tomu ty popisky, ale zase třeba právě, aby to nebylo takový jako uspávací nebo to, tak by bylo třeba dobrý mít tam ty popisky, ale zároveň tam i mít třeba jako mluvený slovo a možná by bylo třeba pro mě dobrý tak zvětšit ty popisky, že mi to přišlo dost jako malý, že jsem se na ten popisek musela fakt soustředit, a už jsem nedávala tolik pozor jako na to video, že jsem si to musela jako vrátit, abych věděla, co jste tam přesně zrovna v tu chvíli udělala. Takže asi tohle, no. Přínosný by video určitě bylo, že kdyby tady nebyl člověk, kterej by to fakt ukázal, prostě naživo, tak si myslím, že to video je jako dostačující na to, abysme pochopili, co máme jako... jak se to dělá, jak s tou barvou pracovat.

R2 – Jak byly zmíněný ty popisky, mně třeba vyhovujou ty psaný nebo nevádí mi ani jeden, ale jak tam teďka byl ten psanej, tak jak jsem viděla, jak vypadá ten dekor, že vlastně jsem si jenom našla ten popisek, a že vlastně jsem jako by mi to tam vyskočilo, tím pádem jsem viděla popisek, přečetla jsem ho a věděla jsem, jakoby, jak mám pracovat dál, no. U toho mluvenýho bych musela zase koukat na celý video nebo si pamatovat, kde to bylo, abych ho hned našla. Podle mě by bylo lepší, nebo pro mě dobrý, tak jak tam bylo zmíněný, že se nanáší jako větší vrstva, tak mně by třeba vyhovovalo, kdyby tam bylo, jak už známe víc těch technik, třeba bylo přirovnání k nějaký, jakoby příklad třeba, že se nanáší trošku víc než ta bílá barva nebo takhle, že sice jsem viděla, jak velká vrstva, ale zase jsem se bála, aby tam nebyla velká moc. A jinak podle mě jako super, že tam bylo všechno vidět. Jako vždycky je lepší to, když někdo u nás stojí a ukazuje nám to, ale když pak není ta možnost, tak je podle mě super, třeba jak v tom covidu. Takže, pak si myslím, že není problém, když to uvidíme takhle, tak to můžeme zkusit a pak popřípadě už jenom třeba s Vámi doladit ty detaily, co tam děláme špatně nebo takhle. Že to jako pěkně seznámí s tou technikou. Je tam všechno potřebný.

R3 – Pro mě by bylo jenom lepší, kdyby tam bylo jen to mluvený, protože když jako to maluju, tak bych to zároveň i slyšela, co mám dělat, a nemusela bych se furt koukat do toho mobilu. Jinak taky asi dobrý. Jako zvládli bysme to i bez toho, jenom s tím.

R4 – Takže, to video bylo dobře udělaný, jen bych ho třeba zaostříla, přiblížila víc na tu malbu. Ten text bych možná dala bez těch efektů, jak to tam přejíždělo a spíš bych to jako namluvila, protože by se u toho dalo rovnou i pracovat a nemuselo by se tím jako zdržovat.

T: *Podle jakých kritérií posuzuješ video jako přínosné?*

R1 – Já si myslím, že by to pomohlo i jako prostě těm, který teprve jako přijdou, že by prostě věděli. A podle mě by bylo i dobrý třeba ty videa, nevím, třeba na těch Skleněných Vánocích, tak kdyby se tam někde promítaly. Často lidi choděj a ptají se, jako, jak se to dělá a takhle, a že je to těžší jako na vysvětlení, takže si myslím, že i takhle na těch výstavách nebo právě když jezdíme do těch Budějovic na Vzdělání a řemeslo, tak že by prostě aspoň ty lidi nebo studenti, kteří přemýšlejí, že by sem šli, tak by věděli, do čeho jdou a že je to fakt jako zajímavý, když se jako to tvoří a pak ten samotnej výpal..., že to vypadá pak úplně jinak, než když je to jako syrový ještě. To si myslím, že by taky mohlo být dobrý. Jestli ještě můžu k tomu videu, tak mě třeba hrozně při těch zrovna právě těch gumičkách pomáhalo, když jsem koukala na to video a bylo tam třeba nějak jako složitější krok, tohle by bylo podle mě dobrý i u toho vysokýho smaltu třeba, tak že normálně

běželo to video, pak se jakoby stoplo, a pak tam bylo do toho videa ještě vložený jako jedno video, kde zblízka bylo přesně vidět, co tam jakoby udělala, detailně, že to vysvětlila jako: „Třeba takhle přehodíme tu gumičku takhle a takhle,“ a že to fakt bylo detailně vidět, co přesně udělala. A pak zase pokračovalo to video jako normálně. Video jsem hodnotila podle videí, když jsem dřív jako menší tvořila prostě nějaký výtvarný činnosti, a to: větší text, mluvený slovo v některých částech, detail složitějšího kroku a taky ostrost videa.

R2 – Chtěla bych říct, že mě mrzí, že jako jste s tímhle nápadem nepřišla už v prváku, že vlastně, jak nás chytla ta karanténa, tak právě jsme o dost přišli, takže bysme mohli vidět aspoň... Že sice jsme se to učili, jak to jako nanášíme, ale nevěděli jsme, jak to vypadá. Takže bysme aspoň takhle viděli, jak se to nanáší, jak to vůbec vypadá, protože my jsme ani neměli ponětí, jak to vypadá v té nevypálený formě, ani v té vypálený, a že bysme byli jako s tímhle aspoň takhle obeznámeni a věděli bysme aspoň tu teorii o tom. Bylo by nám to přínosné, kdyby zase začala karanténa. A taky se mě hodně lidí ptá, včetně mamky... vždycky, jak se vytváří tady to a tady to. Já se jí to snažím jako vysvětlit, ale přestože se to snažím vysvětlit, tak to nevysvětlím dostatečně, aby si to představila, takže video je dobrý i pro tenhle účel. Taky i pro náš obor, protože o něm skoro nikdo neví. Já jen, že vždycky se někdo ptá, kde studuju, tak říkám, že tady ten obor, a oni jako, ten obor existuje? Jsou vyjukaní, ale pak to hrozně obdivují. No a doporučila bych ukázat na začátku nejdřív výsledek, aby člověk věděl, co dělá, a pak postup.

R4 – Hlavně propojení teorie a praxe. Jak byla ta distanční výuka, tak by to bylo taky dobrý, jako to vidět k tomu materiálu, co máme v poznámkách.

Příloha II: Ukázky z instruktážních videí (snímky obrazovky)

Obr. 1, 2: Proces malby květinového dekoru

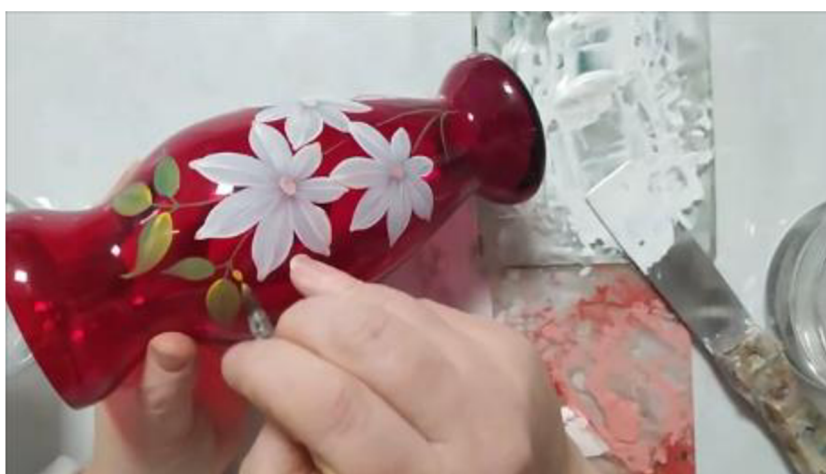
Obr. 3: Finální malba jednoduchého květinového dekoru

Obr. 4: Výsledná malba studentů 1. ročníku podle instruktážního videa

Obr. 5: Malba složitého květinového dekoru

Obr. 6: Průběžná fáze malby složitého květinového dekoru

Obr. 7: Dokončování detailů finální malby květinového dekoru

Obr. 8: Výsledná malba studentů 2. ročníku podle instruktážního videa

Obr. 9, 10: Malířská technika vysokého smaltu pro 3. ročník

Obr. 11: Konečná fáze modelace vysokého smaltu

Obr. 12: Malba lazurou pro 4. ročník

Obr. 13: Dokončovací fáze malby lazurou